

Видано за рішенням педагогічної ради Кіровської загальноосвітньої школи I-III ступенів Бориспільського району Київської області (протокол №2 від 4.10.2006 р.)

До збірки увійшли твори учнів Кіровської загальноосвітньої школи I-III ступенів Бориспільського району, переможців шкільного конкурсу “Літературна вітальня” фестивалю учнівської творчості “Берегиня” 2006-2007 навчального року.

Над збіркою працювали вчителі української мови та літератури Кіровської ЗОШ: Дмитренко Н.А., Кравцова Л.Є., Дика Т.М.

Видавець – Кіровська загальноосвітня школа I-III ступенів.

Відповідальний за випуск В.І.Кравцов
Набір та друк: В.І.Кравцов, Н.В.Пашенко

Вклонімось подвигу народу

*Збірник творів учнів 5-11 класів,
присвячений 65 річниці Кучаківського
підпільного госпіталю*

*Кірове
2006 р.*

Вступ

Вся Україна стогнала під окупаційним чоботом фашиста. Обпалила війна і Бориспільщину. Болючою раною для моїх односельців є спогади про страшні дні вересня 41-го, коли під хутором Артемівна пройшов страшний бій. Сотні пораниених, тисячі убитих, поле, зоране снарядами і скроплене людською кров'ю... Ось таке видовище закарбувалося в пам'яті тих, хто першим кинувся допомагати радянським бійцям. Село Кучакове стало притулком, справжньою домівкою скаліченим, змученим воїнам. Кожен житель допомагав чим міг. Хто рубав дрова, хто варив їсти, а хто прав бинти чи допомагав лікарям. Так діяв у тилу ворога підпільний госпіталь. Сотні людських життів було врятовано, сотні бійців переправлено через лінію фронту. А пам'ять про подвиг кучаківців, подвиг милосердя, доброти, живе в серцях односельців.

Шістдесят п'ять літ відділяє нас від тих героїчних днів. Земля загоїла свої рани, змінилися покоління... Все менше тих, хто був учасником тих подій.

В своїх творах учні нашої школи торкаються болючих для кожного, на чию долю випали воєнні випробування, тем, роздумують над важкою долею жінки-вдови, з трепетом у серці гортають сторінки історії свого села.

Віriamo, що той, хто вклоняється подвигу вдови і ветерана, подвигу народу, зросте справжнім патріотом своєї землі, справжньою Людиною.

Л.Є.Кравцова,
вчитель української мови
та літератури

Шановні ветерани, жителі села Кірове!

В день, коли ви вшановуєте пам'ять про подвиг ваших старших односельців-кучаківців, які ранньої осені сорок першого року виявили неабияку мужність і милосердя, шлю вам палкий привіт, зичу здоров'я, бадьорості і довголіття.

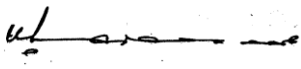
Не лише Київщині, а й усій Україні відомий подвиг ваших односельців, котрі в час тяжкого відступу радянських військ через бориспільські села, в тім числі Артемівку, Лебедин, Кучакове, підібрали на полі бою сотні поранених бійців і у неймовірно складних умовах окупаційного режиму зуміли повернути їм здоров'я, врятувати від гітлерівського ока. 550 колишнім бійцям і командирам було повернуто життя, більшість з них перейшли лінію фронту чи пішли до народних месників.

Сьогодні на слуху у жителів Кірового десятки земляків, які, не роздумуючи, пішли на переорану вибухами землю і без страху і сумніву виносили і вивозили до села поранених бійців, а, переобладнавши шкільні класи під «госпітальні» палати, разом з медиками повертали їм життя. Це Григорій Литвиненко, Василь Дворник, Кирило Засєць, Родіон Пащенко, Лаврентій Білик, Рафаель Попов'янець, Афанасій Тришмановський, Євдокія Горунович, Уляна Хобта, Катерина Пащенко, Варвара Соляник, Ольга Комащенко, Грина Расик та інші патріоти.

З плином часу милосердний подвиг кучаківців не забувся. 8 травня 1985 року з нагоди 40-ї річниці Великої Перемоги, село Кірове (Кучакове) було нагороджено Почесною Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР. На жаль, наше життя не вічне. З багатьох сільських патріотів мало хто zostався в живих. Але пам'ять про них – в серцях нащадків. Молоді кіровці пам'ятають всіх, кому їхні батьки і матері віддали частку свого серця, своєї чуйної душі, давали благословення на подальші подвиги в ім'я Батьківщини.

Прийміть, шановні кіровці і всі, хто доклав серце до вшанування героїв милосердного подвигу, наші щирі вітання і найкращі побажання!

Б.Т.ст.

Іван Тerasимов, голова ради Організації ветеранів України, народний депутат України, Герой України, генерал армії.

Указ Президиума Верховного Совета Украинской ССР

**О награждении села Кирово Бориспольского района
Киевской области Почетной Грамотой
Президиума Верховного Совета Украинской ССР**

За мужество и отвагу, проявленные жителями села при спасении раненых воинов Советской Армии во время Великой Отечественной войны, наградить село Кирово Бориспольского района Киевской области Почетной Грамотой Президиума Верховного Совета Украинской ССР.

**Председатель Президиума
Верховного Совета Украинской ССР
В. ШЕВЧЕНКО.**

**Секретарь Президиума Верховного Совета Украинской ССР
Н. ХОМЕНКО.**

г. Киев. 6 мая 1985 года.

Моє село – село Милосердя

Літній ранок. Ніщо не ворухнеться. В даліні поле рясно усяпане червоними маками. Вони ніби крихітні намистинки на грудях землі. Польові квіти такі ніжні, лагідні, боїшся доторкнутися, бо страшно порушувати таку красу. Вони ще не встигли прокинутися після нічного сну, підняти голівки, струсити ранкову росу, розкрити пелюсточки, але вже вся галявина сповнена пахощами поля, тонким ароматом трав.

А як цікаво дивитися на степ, де серед трав ростуть лише маки, відразу виникає питання: чому саме вони стали обранцями природи на цій землі?

І крізь туман років вимальовується відповідь, така неймовірна, така незбагненна.

Далекого 1941 року літній ранок не був таким спокійним. Дивовижну тишу порушував грім гармат. Дим від пожеару здіймався аж до заспаних небес. Поля плакали незібраним зерном, що осипалося із колоса, просилося в скирти. А дорогою йшли і йшли солдати. Ступали важко, стомлено... Під ногами курився шлях – шлях відступу, шлях болю, шлях втрат. Позаду лишився Київ. Дорогий серцю кожного солдата. Який же гіркий був цей відступ.

Зранку по селу пройшов слух, що після жорстокого бою під хутором залишилося багато поранених. Всі: від старого до малого – кинулися рятувати солдат. Страшним було те видовище поля бою. Сотні скалічених тіл, обгорілі танки, величезні воронки від снарядів... Звідусіль чувся стогін, крики поранених. Серед них були і дорослі чоловіки, які в своєму житті бачили багато чого, і зовсім юні хлопці, в долях яких війна навіки залишила свій кривавий слід. В їхніх очах виднілись крихти надії, вони чіплялися за неї, за життя і трималися до останнього.

Дівчата, жінки, чоловіки зносили поранених на підводи, звозили в школу, клуб, на тік, по хатах... Кожен намагався допомогти, чим міг: хто приносив борошно, хто картоплю, хто допомагав пораненим... Кожен знав, що цей день може стати в його житті останнім, що розправа фашистів може бути жорстокою. Але в кучаківських

болотах, прикритих від ворожого ока ранковими туманами, існував госпіталь на окупованій фашистами території. Скільки бійців було врятовано, переправлено через лінію фронту, повернено в стрій. Скільки стомлених, скалічених бійців знайшли захист, допомогу, тепло в оселях простих селян, а в їхніх очах – підтримку, ласку, любов.

Так творився всенародний подвиг. З буденних, звичайних, простих турбот про ближнього – творився подвиг милосердя і патріотизму. Бо кожен вірив, що наші війська повернуться, Київ знову буде наш.

Сьогодні те страшне поле бою вкрите маками. Земля їх народила на вічну пам'ять, щоб молоді не забували скільки солдат віддали своє життя за захист Вітчизни.

Раніше казали, що на тому місці, де падала крапля крові солдата – розцвітала маківка, тому і кучаківське поле багряніє маками, адже сотні солдат тут пролили свою кров.

Поле пронизане стежками, якими бігають дітлахи. Земля вкрита густою щіткою зелених трав, а небо над полем маків безмежне. Налетить легенька хмарка, скропить благодатну землю літній дощ, наллє молодий колос силою життя, енергією сонця. Піднімуть свої голівки маки, скроплені дощем, засяють на сонці краплинки роси, а в них – небо, мирне, блакитне. Нехай вічно мирною і щасливою буде моя земля, моя Україна, мій народ.

Кравцова Анастасія, 9 клас, 2005 р

Вчитель

Скільки часу пройшло. Ось уже 55 років, як закінчила школу. Зустріч випускників. Повертаюся в рідне село. Давно тут не була – після смерті батьків давно не приїздила.. іду головною вулицею. Просто не впізнати: цегляні будинки, високі паркани, всі вулички асфальтовані. Куди ж зникли ті тоненькі стежечки, що ними було так добре пройтися, походити по старезному лісу, спуститися долиною до річки. Іду тепер і згадую, як добре було малою разом із сусідськими дітьми наввипередки бігати по бруківці, купатися в теплій воді річки і під вечір повертатися до найріднішої в світі хати, де вже чекала лагідна бабуса. Ось за вигоном і та старенька хатинка. Все моє дитинство пов'язане з нею. Які приємні спогади! Далі вулицею

нова школа. Тут і назначене місце зустрічі старих друзів. Ось і перші знайомі. Важко всіх впізнати, адже скільки років ми не бачились. Зав'язалася розмова, посипалися старі спогади. Вже давно було вирішено, що ми обов'язково зайдемо в гості до нашого вчителя, що жив неподалік школи.

Заходимо до нього в двір, зачинаючи за собою скрипучу хвіртку і вже бачимо, як він на порозі хати нас зустрічає: «Добрий день, дітки!» - і зразу всі згадали, як Степан Степанович щоранку вітався. Ішовши вулицею, я б навіть не пізнала б його: низенький, сухорлявий, з ціпком в руці, але очі сповнені ніжності і тепла. Ті ж самі очі, що зустрічали нас 1 вересня, коли ми вперше йшли до школи. Всі учні сповнені поваги до цього літнього чоловіка, і щиро, по-синівськи його люблять. Адже він свої молоді роки віддав нам – своїм учням. Нір азу не був одружений, не мав дітей, все життя він присвятив благородній справі – навчанню дітей.

Скільки живу, пам'ятаю, як він повернувся із фронту, зайшов до нас у клас вперше, а потім всі роки навчання був для кожного другою найріднішою у світі людиною. В ті важкі часи війни, післявоєнної відбудови він дарував нам найбільший у світі скарб – знання.

На все життя в моїй пам'яті закарбувався урок, коли клас ніяк не міг заспокоїтись, і всі учні шуміли, не слухаючи вчителя. Степан Степанович ніколи на нас не кричав. Тоді підвівся, спершись на милиці, та почав нас заспокоювати, але милиці посунулися по щойно вимитій мокрій підлозі. Шум стих лише тоді, як заgrimіли милиці вчителя-ветерана. Він нічого нам не сказав, лише, важко дихаючи, вийшов із класу. Цей випадок більше ніхто не згадував вголос, але й жодна дитина не забувала про належну повагу до вчителя.

Тільки з роками розумію, скільки ця людина для мене зробила. Ми знали, що він воював на фронті, знали, що був тяжко поранений в ногу, але для нас він був лише Степан Степанович. Здивовано застигли дитячі погляди, коли в День Перемоги наш учитель одягнув свою гімнастерку, на якій пломенів орден Червоної Зірки та бойові медалі. Ми, босонога малеча, діти війни, полишили в душі надію на повернення батьків із фронту. Наш вчитель був для нас справжнім героєм. Таким, як кожен із нас уявляв свого батька. Вчитися було важко, але Степан Степанович завжди допомагав, пояснював, прививав любов до науки.

І тепер сердечно цілую його руки, що для мене мов святі і щиро дякую за все те добре, світле і чисте, чому він мене навчив.

Кравцова Анастасія, 11 клас

Осінь мого життя...

Ледве притягла за собою корзину. Сіла на межі. Ось і дочекалась урожаю. Навесні вже і не гадала, що доведеться восени на землі поратися. Сьогодні накопала зовсім маленьку купку, картопелька брудна – осінь задощила. Обтерла ногу об ногу, великими шматками відпадала від чобіт глизява земля. З правої кишені дістала іржавий патрон. Цілий...Здушило в грудях і аж пересохло в горлі. Вкотре подумки повернулася в роки лихоліть. Разом з односельчанами бігала після боїв за село рятувати солдат. Надіялась, що в лиху годину і її синів та чоловіка хтось врятує, допоможе. Рвала білизну, щоб потім було чим рани перев'язувати. Адже багато їх, знедолених...

Щось тепле дотикнулось моєї руки. А! Це мій Мурчик. Сумно йому стало, то й прийшов до мене.

Вже й немає сил дійти до хати. Та що в цій хатинці? Лише світлини споглядають на мене. Сини Михайло, Андрій та Іван, чоловік Петро... Сини, як соколи, завжди допомагали батьку.

Он на городі у Панаса та Параски метушня, як у мурашнику: діти, невістки, онуки пораються...

І в мене була б така велика родина, та тільки війна безжалісно покосила всіх моїх... На Брянщині, у братській могилі, знайшли вони спочинок.

Витерла кінцями чорної хустки вицвілі від сліз очі, поправила сиве волосся й сумно перевела очі на небо. Там кружляли красені-лелеки. Багато їх – й не перелічити. А може! – майнула думка. – А може і я зберу докупі всі свої старечі сили і полину до своїх, за межу?..

Ось зібрались лелеки у організовану команду і полетіли ген-ген. В горлі ще більш пересохло, важко й язиком повернути. Нікому води принести. Один кіт на господарстві... Так що Мурчик? Він сам воду з калюжі п'є.

Ну що, пухенький, ходімо копати? Осінь...

Вісімдесят дев'ята осінь мого життя...

Макієнко Валентина, 9 клас

Солдатські вдови...журавки сиві

Війна... Жорстока і страшна, вона несла горе і смерть. Вона руйнувала і нищила міста, плюндрувала і ламала людські долі, забирала найближчих і найдорожчих людей.

Проводжали матері на фронт синів, витирали куточком хустинки сльози жінки, плакали діти.

Проводжали. Махаючи останній раз онімілою від горя рукою і залишались одні на пустих перонах, річкових пристанях, на дорогах.

Немає сім'ї, куди б не зайшов з гіркою звісткою у запорошеному трикутнику листоноша. Сиротіли матері і діти, ставали вдовами жінки. Але не дозволяли вони собі стати слабкими. Йшли на донорські пункти здавати кров для поранених. Йшли на заводи – працювати для фронту. Йшли на ферми, поля орати, сіяти, ростити урожай, годувати армію і країну. Шили гімнастерки і шинелі, плели рукавиці і носки, збирали посилки на фронт. Піднімали на ноги дітей. А найголовніше – чекали. На зло смерті і відчаю, сивіючи від туги і непосильної праці, що випала на жіночі руки.

Скінчилися страшні роки війни... І знову виходили жінки на перони, пристані, зустрічаючи квітами воїнів-переможців. Пильно вдивлялись в стомлені обличчя, сподіваючись побачити рідні риси... Не всі дочекалися своїх синів та чоловіків. Сивими журавками стали від чекання та сліз. А коли приходить День Перемоги, ідуть вони до Вічного вогню, до братських обелісків. Кладуть на граніт квіти і свою вічну пам'ять про дорогих людей, яку змогли пронести через все життя.

Білик Андрій, 9 клас

Історія справжнього кохання

Велика Вітчизняна війна радянського народу проти фашистських загарбників. Страшна війна минулого століття, пекуча рана, яка болить чи не кожній родині в Україні.

Воїни-переможці проявили чудеса героїзму, стійкості, мужності, билися за кожен клаптик рідної землі до останнього подиху, до останньої краплі крові, вистояли і перемогли. Для України ціна тієї перемоги жахлива – мільйони людських життів, зруйнована країна.

Кожен другий воїн поліг у боях, кожен другий з тих, хто залишився в живих, був поранений.

Гоїлися рани, зростали повоєнні покоління.

У неї, дев'яностодворічної Олександри Іванівни, були юність, молодість, була перша гаряча любов під стрункими яворами, під тихими вербами, під зоряним небом рідного Лебедина. З ним, шофером місцевого колгоспу Григорієм, Гришею, як вона його тоді ніжно називала, зустріла першу любов. Прийшов час – обнімала, цілувала, проводжала на почесну службу солдатську. Чекала, писала листи, сподівалась на щасливе подружнє життя, на щастя материнства. Вірила, що Григорій повернеться змужнілим, загартованим і вони знову підуть під оті, оповиті романтикою їх першого кохання явори.

Те все, о Боже, того червневого недільного дня далекого 1941-го року безжально перекреслила жорстока війна. Горіли міста і села, в невимовних муках гинули люди. Тільки не він, колгоспник.

Той бій з ворожими танками був жорстокий. Фашистські металеві пантери били прямою наводкою, переходили в лобові атаки. В якусь мить ворожий снаряд пробиває броню тридцять четвірки і з страшним гуркотом вибухає в танку, механіком – водієм був старшина Григорій Мірошник. Всі члени бойового екіпажу в ту доленосну мить загинули. В нього ж руки затріщали, отерпли. Прийшов до свідомості в госпіталі. Весь в закривавлених бинтах.

- У вас одинадцять ран, - мовив тоді лікар.

Не кожному судилося б вирватися із кістлявих рук смерті.

Через деякий час важкопораненого танкіста літаком було відправлено у госпіталь. Йому тоді пішов двадцять восьмий рік.

А ворог лютував. На примусові роботи чужинці відправляли юнаків та дівчат, працездатних чоловіків, жінок. Всього за роки окупації із Лебедина було вивезено близько двохсот осіб. Нависла небезпека і над Олександрою.

Ховалась у чужих селах. Несла в серці світлий спогад про свого коханого. Та повернення з полону його товариша, з яким він разом пішов у Червону Армію, його страшна розповідь про те, що він,

нібито, своїми руками поховав Гришу після одного із жорстоких танкових боїв – навертало дівчину на гіркі сльози, на розпач. І тоді вирішила твердо: «Ворогу служити не буду! До Німеччини не поїду!» За порадою рідних та односельців вийшла заміж за молодого Івана. Сімейних в німецьку неволю фашисти не вивозили. Олександра чекала дитину. На повернення Григорія не сподівалася. Та раптом одного дня надходить лист від Григорія, її радості не було меж. Довгожданий промінь надії на, здавалось, назавжди втрачене справжнє щастя осінив її багатостраждальне серце. Знову покликав до повнокровного життя. В спогадах знову попливли високі явори, тихі кучеряві верби. Але Григорій сповіщав, що залишився без обох рук, став калікою на все життя. Олександра теж написала йому всю гірку правду.

Якось приходить з магазину її чоловік і говорить до неї: «По селу чутка, що немов би прийшов додому твій Грицько. Без обох рук...» Саша завмерла на місці, земля захиталася під ногами.

Через якусь годину відкриваються хатні двері. Переступає поріг Григорій і линуть його слова: «Здрастуй, дорога Сашо. На жаль, не таким, як треба, я прийшов...» На якусь хвилину запанувала мертва тиша. Розгублено з боку стояв Іван. Олександра мовила: «Тепер я з тобою, Іване, жити не буду. Ти здоровий. Дружину собі знайдеш». А потім до Григорія: «Я тебе люблю таким, яким ти є».

Батьки Григорія настирливо доводили сину: «Вона і бідна, і заміжня була». Батьки Олександри обурювалися не менше: «Навіщо тобі цей каліка? Чому ти кинула здорового?» Та згодом вони зрозуміли, що інакше не могло бути.

Григорій Антонович Мірошник та Олександра Іванівна залишили вічно живий приклад для майбутніх поколінь.

На жаль, Григорія Антоновича немає серед живих вже більше тридцяти років. А Олександра Іванівна ще тримається досить добре у свої дев'яносто два роки – працює на городі, піклується про господарство, тримає в чистоті свою маленьку хатину.

Вона багато розповіла цікавого про своє життя, але найбільше мене вразила саме ця історія – історія щасливого кохання.

Бережна Надія , 11 клас

Життя прожити – не поле перейти

Сонце заходить за обрій. Підводжу підсумки, міркую про життя, про своє місце в ньому, про красу і вічність природи, задумливо мрію. Повільно кружляє в повітрі кленовий листок. Я бачу його красу: жовто-коричневі жилки, зеленуваті, червоні відтінки. Дивлюсь на це творіння природи і радію дню. Покружлявши, він падає дотолу і вже не вирізняється з-поміж інших. Вже темніє, в душу зазирає світлий смуток. Декілька прозорих чистих крапель впало мені на обличчя. Знову буде дощ. Омие все навколо, викликаючи спокій у моєму серці. Я люблю дощ. Саме тоді можу спокійно подумати.

До вікна підійшла прабабуся. Я називаю її просто – бабуся Соня: «І сьогодні дощить. Не подобаються мені такі дні, навіюють смуток і печаль». Люблю слухати її, мудру, добру жінку. Я не знаю нікого, хто б ще пережив стільки всього за одне життя. Вона невисока, трохи згорблена від старості, її ясні сіро-блакитні очі завжди посміхаються з-під посивілих, красиво зігнутих брів. Погляд у прабабусі пильний і глибокий. Такий погляд ніколи не старіє, а залишається вічно юним.

Я люблю її оповіді про життя. Зараз ми сядемо у вітальні і під шум дощу буду слухати її історії, такі захоплюючі для мене і настільки болючі для бабусі Соні. Її життя цікаве і складне, жорстоке і сумне. Майже все воно пов'язане з війною.

Війна... Написала це слово і вжахнулася. Моє покоління вивчає історію, історію Великої вітчизняної війни по книгах. А в серці прабабусі це незагоєна рана. Вже в 10 років вона пережила голодомор, а тут знову таке нещастя. Обірвалися на самому початку мрії про майбутню професію, сподівання на довге і щасливе життя. Останній потиск руки, останній поцілунок, останній погляд найдорожчої, найближчої людини...

Війна увірвалася в життя молодії дівчини. Вона бачила не лише небо, затьмарене димом пожеж, як падали обвуглені дерева, плакали росами таври, а рідна земля стала суцільним згарищем.

Мій прадідусь Павло... я нічого не знаю про нього, окрім розповідей прабабусі. Навіть обличчя його не бачила на фотокартці,

та й бабуся моя, Галя, не знала свого батька. Народившись, вже пізнавала світ без нього, не знала, не відчула батьківської опіки.

Іноді закоханим доводиться розлучатися на час. І тоді летять листи зі словами; «Чекай мене. я повернусь. Тільки дуже чекай.» Боєць у мокрому, холодному окопі вірив, що кохання його дружити врятує від ворожої кулі. З такою вірою легше було підніматися в атаку, легше перемагати ворога і переносити тяготи війни, потім разом святкувати жадану перемогу і торжество кохання над смертю.

Для Соні ця розлука до сих пір гірка, не повернеться вже Павло, поліг він серед інших загиблих. З тих часів вона вже нікого не кохала, не відкрила серце вдруге, боялася пережити і відчувти щось подібне знову. Та не здалася, виховала хорошу дочку, жила заради інших, бо вірила в щастя.

Дощ непомітно вщух. Люблю дощ, бо мені здається, що він створений саме для таких хвилин одкровення. Нехай бабуся Соня не є героїнею, нехай вона не прославлена за свою силу волі, сміливість, стійкість, жагу до життя, але я знаю, що потрібно бути дуже сильною, хорошою людиною, щоб не зламатися, а далі жити і дарувати радість своїм близьким. Побільше б нам таких особистостей...

Листя поволі кружляє в холодному повітрі. Загиблих у тому лютому бою було багато, як падаючого листя восени. Я бачу масштаби лиха. Та й приблизно не уявляю, яким страшним було воно насправді. Лише дізнавшись про долю, почуття однієї людини, яка пережила все це, розумію, що в кожній людини своє горе. Поки цікавлюсь тільки її долею, почуттями, переживаннями, ціную все нею пережите.

Бабуся вже пішла спати, а я все сиджу і думаю про одну річ. Як добре. Що почула цю історію, бо тільки тепер розумію, як добре і легко живеться на цьому світі. Вже немає тих страшних днів і ночей, коли ти боїшся за своїх рідних, які проливають кров у бою. Як багато наші предки зробили для нас. Я ніколи цього не забуду, просто не дозволю собі.

Лукаш Ганна, 11 клас

Вклонімось низько подвигу народу

Погожий сонячний день 21 червня 1941 року. Природа наливається силою в цю благодатну пору року. Над рідною землею повільно спускається літній вечір. Та от на світанку наступного дня з неба полетіли на нашу землю ворожі бомби. Почалася Велика Вітчизняна війна. Тяжкі випробовування випали на долю нашого народу в ці роки. Згадуються напади німецько-фашистських загарбників на рідну землю, палали будинки, всюди кров, галас, але мужні захисники народу захищали нашу землю нерідко ціною свого життя. Фашисти мали намір знищити наш народ. Сім мільйонів українців віддали своє життя за свободу й незалежність країни. Тому ми не маємо права забути про подвиг нашого народу, повинні поважати тих людей, які віддали своє життя, щоб ми могли жити на рідній землі.

Згадую, як заходжу до кімнати і бачу прабабусю, погляд якої такий сумний журливий, вона дивиться старі фотографії.

- Бабусю, що з вами? Про що думаєте? Запитую я.

- Думаю про сьогоднішнє свято – День Перемоги. Зараз би й мій чоловік міг святкувати, якби не... і заплакала.

- Розкажіть, будь ласка, що ви маєте на увазі, розкажіть про війну, ті страшні події 1941 року.

- В той день 41-го року, починає прабабуся, - розпочалася війна. В той жахливий день мого чоловіка, твого прадіда, забрали на фронт, захищати рідну землю від німецьких фашистів. В той день я передчувала щось страшне. Вона похилила голову, зупинивши свій погляд на фотографії свого чоловіка – Тихона Федоровича.

Мені було дуже важко запитувати про ці події в бабусі, але я все-таки наважилась і запитала:

- Що сталося потім?

- Через деякий час, - продовжує вона, - мені проходить похоронка проте, що твій прадід,, мій чоловік, загинув на війні. Згадую свого чоловіка, скільки ще таких людей загинуло на війні, так і не повернувшись до рідних домівок? Вони захищали нашу землю, аби

ми могли жити на ній вільно. Якби не війна, 9 Травня Тихон Федорович був би зараз поряд зі мною. Закінчивши свою розповідь, вона закрила фотоальбом, сумно дивилась у далечінь.

Розповідь прабабусі мене дуже схвилювала. Я вирішила піти, аби більше її не турбувати. Попрощавшись, я вийшла з кімнати і, проходячи повз двір, в вікні побачила постать глибоко зажуреної бабусі, погляд якої був сповнений сліз, мабуть, ще й досі не могла забути ті події 41-го року, коли війна забрала дорогу для неї людину.

Велика Вітчизняна війна... Скільки життів вона забрала, скільки жінок залишилося вдовами, скільки дітей сиротами?

З розповіді бабусі я дуже багато дізналась про свого прадіда і події страшної війни.

Ось ворожі танки їдуть назустріч нашим, хочуть знищити нас, нашу націю. Серед поля бою бачу образ мужнього, сміливого чоловіка – свого прадіда, Тихона Федоровича. Сотні німців видно здалека. Тихон Федорович підводиться з окопу і бачить закривавлену руку свого товариша Юхима Андрійовича.

- Що з тобою, друже?

- Осколок від снаряду... пече в грудях. Мабуть помру, мене вже нічого не врятує.

- Ні, Юхиме, треба жити, я допоможу тобі, ми повинні перемогти, визволити землю від ворога...

Він перев'язав рану Юхима. І далі в бій.

- Кляті фашисти. Коли нарешті залишите Україну в спокої, - подумав він.

Навколо поранені, всюди стогін, крики, плач. Мій прадід, Тихон Федорович, стріляє з кулемета... Та що це, куля ворога поцілила в нього. Прадід відчув пекучий біль біля серця, ворожа куля так пече, але він все-таки здатен ще на один постіл, постріл у ворога.

Про таку героїчну смерть мого прадіда дізналася я від того самого приятеля, якому він врятував життя – Юхима Андрійовича.

Ось таким було життя цієї мужньої людини, яка боролася до останнього навіть ціною власного життя. Мені дуже сумно згадувати про війну, але я дуже поважаю мого прадіда, адже він відстоював

право на вільну Україну, боровся за неї до останнього подиху. Таким був Тихон Федорович, людина, яку я ніколи не знала, але ніколи не забуду. Пам'ять про нього житиме у мене в серці.

Низький уклін Вам, хто захищав мою землю від ворога, хто відстоював свободу і незалежність мого народу.

Кущ Ганна, 11 клас

Я повернусь до вас

Тиша. Мертва тиша повністю захопила маленьке село на Київщині, що кілька тижнів назад сміялось, відчувало, одним словом – жило. А зараз час ніби не існував для цього куточка землі, і тільки легеньке колихання листочків від вітру нагадувало про те, що життя тут ще є.

Вона йде цією пустою, і їй здається, що ось-ось розчиниться в ній, стане нічим і буде йти в нікуди. Одна частинка її душі цього дуже прагнула, хотілось втекти від всіх проблем, нещастя та смертей, просто забути, стерти їх з пам'яті. Але вона не може, не має права, адже її вдома чекає троє маленьких дітей, яких потрібно доглядати, годувати...

Ось вона вийшла на вузьку стежечку, що виводить до лісу. Перед її очима проходить все життя: від дитинства та аж до трагічного 1941 року. Згадує, як вони вдвох із братом бігали полем, ходили до цього лісу по гриби та ягоди разом із дідусем, збирали квіти її молодості, що причарували одного молодого парубка.

Згадується, як сусіди постійно милувалися та говорили, що вони, Одарка та Остап, - найкраща пара у селі. Потім були роки щасливого подружнього життя, народження Марусі та синів-близнюків, Івана та Михайлика.

Стежка бігла гадюкою між трав і ... зникла.

«Так само зникло і моє щастя», - промайнуло в голові у Одарки.

Починалася гроза, але жінка зовсім не звертала уваги на це, адже вона пообіцяла своїм любим пташеняткам принести щось поїсти. Ось вона знову повертається в село, йде по знайомій вулиці, відчиняє двері в хату.

- Мама прийшла! – радісно вигукують Маруся, Іван та Михайлик і відразу ж кидаються обіймати її, адже мати – це найближча, найсвятіша людина для них.

З дітьми Одарка забуває, що в неї забрала війна батьків, брата та її любого Остапа. Діти хоча і були малі, коли батька забирали на фронт, але все ж пам'ятають його останні слова: «А ви, пташенята, бережіть матір. Я довіряю вам цю справу, а я повернусь до вас, чуєте, повернусь...»

Сьогоднішня ніч була жахливою, на село фашисти знову скидали снаряди. Одарці з дітьми довелося тікати в ліс і там ночувати. Повернувшись, побачили жахливу картину: частина хат була зрівняна з землею, а їхня, на щастя, лише на половину. Хотілося вмерти, але діти, її любі пташенята, тримали її на цьому світі. Так, вона буде жити, буде боротись заради дітей, заради Остапа.

Почався новий день, треба знову шукати їжу, дрова на зиму, провідати стареньку сусідку, тому Одарка, знову відчиняє двері і виходить у мертвий і пустий світ, і тільки вітер за її спиною шепоче: «А я повернусь до вас, чуєте, повернусь».

Палько Людмила , 11 клас

Схилю голову перед подвигом вдови

Обеліски, пам'ятники... Скільки їх?! Але чому немає пам'ятника матері, що досі чекає з війни сина, вдовам, жінкам високої краси вірності, які виконали останній заповіт чоловіків – вивели в люди дітей. Саме вони, затамувавши горе й біль, відбудовували зруйноване, виховували своїх дітей – продовження нашого українського роду.

Сьогодні ми з великою вдячністю і любов'ю згадуємо вас, солдатські вдови. Паморозь лягла на ваші скроні, роки поорали зморшками обличчя, але серця залишилися молодими і свято бережуть пам'ять про останні хвилини перед розлукою. Ви свято бережете листи – трикутники з фронту і похоронки. Вони, як рани. Десятиріччя минули, а вони не загоїлися. Рани війни озиваються в

серцях дітей і онуків, дружин і матерів загиблих. Рани війни болять у нас усіх і досі.

Вийшла в степ широкий
Жінка посивіла,
Виплакала очі від журби вона,
Біля квітів маку стала, заніміла,
І згадалась знову їй війна...

У моєї бабусі на покуті замість ікони висить у рамці стара, пожовкла від часу фотокартка. Вона береже її, у скрутну годину розмовляє з нею, ділиться своїми думками, враженнями, сподіваннями. Спочатку я думала, що то ікона якогось святого, але потім вона розповіла, що її чоловік Іван, мій дідусь. Я його ніколи не бачила, але з розповідей бабусі уявляю його: йде селом високий, чорнобровий, голубоокий чоловік, до нього вітаються односельчани, розмовляють з ним, радяться. Нікому він не відмовляє, всім намагається допомогти, якщо зможе – порадить людині.

Це мій дідусь.

Шлюб взяли вони за два роки до війни, жили в любові, злагоді, допомагали одне одному, працювали теж разом у колгоспі. Та щасливе життя тривало недовго. Наближалось 22 червня 1941 року.

Іванові довелося все залишити і йти боронити життя своєї сім'ї і країни.

Багато сіл і міст пройшов молодий солдат. Тільки випадає вільна хвилина – бере ручку, маленький аркуш паперу і пише листа дружині, що вірно чекає його. Щодня виглядає листоношу, жде заповітний трикутник. Нарешті його принесли. А у дворі вже сусіди. Вони з нетерпінням чекають, що ж там пише Іван.

«Люба, мила і хороша, рідна ти моя, пишу листа, думками вдома, але війна, війна...»

Всі слухають і радіють, Іван живий-здоровий, що все добре, як може бути добрим на війні.

Пише дружина відповідь і повідомляє радісну звістку, що народилася донька. Та не довелося Іванові дізнатися, що він уже батько. Загинув в бою хоробрий солдат. Прийшло горе ще в одну

хату. Не вірилося бабусі, що доведеться виховувати донечку без батька, але така доля солдатської вдови. Дуже вона тяжка. Була, є і буде.

І сьогодні ми завдячуємо вам, солдатські вдови, журавки сиві, за безхмарне небо і мир на землі. Ми вдячні Вам за все, що ви зробили для нас у важкий час. За Вашу самовідданість. За Ваше життєлюбство. За віру в світле Завтра. Прийміть від нас земний уклін.

Дмітрієва Тетяна, 10 клас

Життя цікаве і складне

Наша Батьківщина – це не просто земля. Це та земля, якій у роках історії не було місця, якій довелося винести стільки страждань, стільки ганебних, підлих зрад, зазнати стільки голодних років, що стає моторошно на душі. Диво-спогад лине до мене. Немає вже моєї бабусі, але її очі, обличчя, ніжна і тиха розмова і зараз бентежить душу. Я добре пам'ятаю її невисоку постать, трохи згорблену від старості. Ясні сіро-блакитні очі завжди усміхалися з-під посивілих, красиво зігнутих брів. Високе чоло обрамляло густе, хвилясте волосся, старанно підібране шпилькою. Погляд у бабусі був пильний і глибокий. Такий погляд ніколи не старіє й залишається вічно юним. Уявно вдивляючись у знайомі риси бабусиноного обличчя, я пригадую її мудрі оповіді про життя, таке цікаве і складне.

Звали мою бабусю Дегтяр Ганна Мефодіївна. Ще зовсім молодою вона залишилась вдовою з трьома маленькими дітьми на руках. Її чоловіка забрали на фінську, а потім на Велику Вітчизняну війну. Жили в старенькій невеличкій хатинці з однією кімнатою. Спали всі на полиці. Жили бідно, але поважали й любили одне одного. Було бабусі дуже тяжко прогодувати діток. Рік був неврожайний, їсти було нічого. Але була в бабусі годувальниця – корівка.

Коли в село прийшли німці, то забрали всю худобу. А бабусю свою та ще декілька корів вигнали далеко за село, щоб німці не відібрали. Побачивши порожній хлів, німці запалили його. В той день накрапав дощик. Бабуся разом з сусідкою стали кидати на нього

мокрый бур'ян, щоб загасити полум'я. німці побачили і стали стріляти. Хлів згорів, але врятована бабусею годувальниця залишилась. Яку потім бабуся роздоїла за 20 днів до отелення. Видоєне молоко вимінювала на окраєць хліба. А ще допомагала сусідці, яка теж залишилася сама з малими дітьми. Одного разу зайшли німці до бабусиної хати, наставили пістолети і сказали, щоб віддали молоко та яйця. Звичайно, вона віддала. Але яйця були з-під квочки – з посмішкою розповідала бабуся.

Нічим було й топити. По два, три рази ходила бабуся до лісу. Рубала хмиз, рвала бур'яни, щоб натопити в хатині та зігріти своїх діточок.

А ще одного разу пізно ввечері до бабусі постукали у двері. Вона відчинила. Перед нею стояло троє солдат, які відстали від своєї частини і переховувались від німців. Мокрих і голодних завела бабуся до хати. Завісила вікна одіями, дала сухий одяг свого чоловіка, нагодувала. А вночі вивела за село та показала дорогу до лісу.

Дуже багато довелося бабусі перетерпіти страждань, про які можна дуже довго з болем говорити.

Устаючи до схід сонця і лягаючи пізно, молилася бабуся Богові і дякувала йому, що допоміг їй пережити ті страшні часи.

Минатимуть роки, але я завжди буду пам'ятати сміливу бабусю, яка самотужки прогодувала трьох дітей та ще й допомагала іншим.

Я дуже низько вклоняюсь перед нею.

Тригубенко Катерина, 8-А клас

Спогади баби Ганни

Минуло шістдесят років відтоді, як чоловіка баби Ганни забрала безжальна війна.

Того вечора ніщо не попереджало про небезпеку. Щаслива родина сиділа за святковим столом. Ганна та Федір відзначали річницю весілля. Зібралися друзі, родичі, сусіди. Ганна мала скоро народжувати. Федір зачитував присутнім власні вірші, частина з яких була присвячена коханій дружині. Ганна попрохала розповісти її

улюблений, про Батьківщину. Всі з захопленням слухали. Раптом хтось відчинив двері. Зайшов сусід і сповістив, що ходять чутки, ніби почалася війна. В очах присутніх з'явився жах, всі боялись навіть уявити, що з ними та їхніми родинами буде завтра, через тиждень, місяць, рік. Сумні гості розійшлися.

Через декілька днів Федір разом зі своїми односельчанами пішли добровольцями захищати Батьківщину. Ганна не стала перечити чоловікові, адже знала – це заради майбутнього їхньої дитини. Згодом Ганна народила двійню: хлопчика назвала на честь чоловіка – Федір, дівчинку – Марія. Та нелегко їм жилося, адже Україна палала у пожарищах, здригалася від вибухів бомб. Серце боліло у Ганни, дивлячись на дітей. Але саме заради них вона й не здавалася. Ганна все ще сподівалася, що Федір повернеться додому. Коли згадувала його чарівну усмішку і чудові вірші, по її щоках котилися сльози.

На щастя, їхнє село війна не дуже зруйнувала. Багато односельчан пішло шукати кращої долі, а Ганна з дітьми залишилась. Були часи, що не було чого їсти, сиділи в холоді, але все ж змогла жінка виростити та вигохати Федора та Марію. Як їй не було тяжко, думка про дітей надавала сил жити. Одного разу Марійка захворіла, ледь не вмерла, лікаря в селі не було. Бідна Ганна не знала, що робити, в кого запитати пораду. Лікувати жінці довелося самотужки. Ганна довгі безсонні ночі проводила біля доньки і молилась. Невдовзі Марія видужала, а підрісши, стала гарною помічницею мамі. На сьогодні баба Ганна вже відсвяткувала весілля внуків, але ще й досі з боєм згадує війну, яка забрала її чоловіка і молодість.

Веклич Антоніна, 11 клас

Жіноча доля

Жіноча доля... Споконвіків призначенням жінки вважалося бути берегинею. Народжувати й виховувати дітей, берегти домашнє вогнище, працювати в полі, догоджати чоловікові, бути охайною і красивою. Звичайно, не лише в цьому заключається щастя подружнього життя. Але і цього щастя на долю жінки в 1941 році було відведено зовсім мало.

Почалася Велика Вітчизняна війна, і чоловік вирушив у далеку нелегку дорогу. Як же тяжко молодій жінці відривати від серця свого милого і проводити, може, на вірну смерть!

Але вона свідомо того, що її чоловік – солдат, воїн. З тривогою дружина чекає звісток з фронту, радіє першим перемогам.

Вона пише листа дорогому чоловікові і чекає відповіді. Очікуваний трикутник не надходить. Та ось і листоніша... Молода жінка відчуває серцем, що це не той лист, якого вона чекає. Це – похоронка. Тепер вона не дружина, а вдова.

Довго тишила себе думкою, що це помилка, адже буває і таке. Її Іван сильний, мужній, кмітливий, розсудливий, добрий... Найкращий... Він не може загинути. Все нагадує про нього. Ось дерево, що він посадив, ось ослінчик, який він зробив своїми руками. Ти торкаєшся до всього, такого дорогого серцю і розмовляєш, розмовляєш... та відповіді не чуєш. Часто дивишся на дорогу з тривогою та надією. Чекаєш, сподіваєшся, але марно.

А жити треба, бо нікому орати, сіяти, жати. Лише жінки, діти та старенькі лишилися в селі. І працювала, працювала молода вдова, вдень – тяжка праця, вночі – гіркі сльози.

Вже і війна закінчилась, а Івана нема та й нема. Так і звікувала сама. Заміж ні за кого не вийшла, бо дуже любила свого Івана. І старість прийшла, і сили вже не ті. Спасибі сусідам – допомагають. Ось так і пронесла через усе життя вірність своєму коханому чоловікові, колись молода вдова, а тепер старенька бабуса Марія.

Соляник Катерина, 10 клас

Вони не дають спокою

Велика вітчизняна війна...багряне знамено над рейхстагом... святий день Перемоги – завжди палатимуть незгасаючою ватрою у вдячних серцях нашого народу.

Страшна війна минулого століття, пекуча рана, яка болить досі чи не кожній родині в Україні. Воїни-переможці проявили чудеса героїзму, стійкості, мужності, билися за кожен клептик рідної землі

до останнього подиху, до останньої краплі крові, вистояли і перемогли.

Спогади, спогади... В той час Галина Кияшко жила, працювала і вчилася у Києві. В ніч з 21 на 22 червня 1941 року місто спало лагідним сном. Та на світанку всі прокинулись від страшних вибухів. У те, що почалася війна, ніхто не вірив. У Києві тривожно. Вдень і вночі працювали військкомати. Проводилася мобілізація військовозобов'язаних. І вона, медсестра запасу, була призвана до лав захисників Вітчизни. У спішному порядку формувалися військові частини на госпіталі. Саме до такого госпіталю потрапила й вісімнадцятирічна Галина, там було ще двадцять медсестер. Їх переправили до міста Чугуєва. Тут і отримали своє перше бойове хрещення. Приймали поранених, копали окопи та траншеї для укриття, з тривогою стежили за подіями на фронтах, переживали.

З болем в серці згадує ті страшні роки війни. Згадує сльози горя, печалі від втрат, сльози гарячої солдатської радості від перемог. Згадує, як після перемоги поспішали в рідні краї, де чекали згарища, руїни міст і сіл, зруйнованих і спалених фашистами, які чекали на відбудову. На них чекала сплюндрована, щедро полита кров'ю і потом земля. Земля – матінка, земля – годувальниця.

Ми не повинні забувати Велику Вітчизняну війну, щоб не допустити іншої. І пам'ятати тих, кого вже немає.

Низький уклін їм за мужність, за любов до Батьківщини.

Бережна Оксана, 7-б клас

Історія життя баби Саньки

Серед нових розкішних будинків притулилася хата солдатської вдови баби Саньки. Зі своєю бабусею йдемо провідати стареньку та почути розповідь про її вдовине життя.

Від самої дороги до хати тягнеться стежина, обсаджена чорнобривцями. Будівля така стара, що аж похилилася від віку. Двері нам відчинила така ж старенька бабуса – за дев'яносто вже їй. Таких, як вона, залишилось дуже мало. Коли попросили розповісти про своє життя, вона тяжко зітхнула і почала: «Одружилася зі своїм чоловіком

перед війною. Багато що планували, але не так сталося, як думалось. Проклята війна все життя перевернула.

Чоловіка на війну провела, а сама залишилася на руках із малою дитиною, та ще другу чекала. Плакала від горя день і ніч. На початку сорок другого син народився. На честь батька Олексієм назвала, а невдовзі і похоронка на чоловіка прийшла. Ще більше горя додалось. Потім від голоду померла перша дитина, а сина вберегла. Все кругом сама. Сама хатину добудувала, сина на ноги поставила. На роботу в колгосп за копійки ходила, щоб було за що хліба купити. А син підріс, стало легше. Вже і якась зайва копійчина з'явилась. Потім одружився син, і жити в Росію виїхав, і бідна баба Санька знов залишилась сама. Але горю не покорилась. Працювала в колгоспі, чим могла ще й сину допомагала. Та й держава про таких, як вона, пам'ятала. Хоч і мізерну допомогу, але надавала і зараз не забувають. Як не тяжко було самій, але вижила і ще й зараз у свої дев'яносто два роки має невеличке господарство, ще сама і на городі працює.

Ось які сильні і витривалі солдатські вдови. Шануймо їх і вчимося жити.

Сидоров Максим, 5 клас

Невідправлений лист

На поживклому папері з'являються неохайні літери. Це дід Федір пише листа дочці Катрі. В хаті тихо, пахне м'ятою. Дідусь виводить літери поволі – це біль, що нагадував минулі події, біль, що, немов звір, знову й знов роздирав старече серце. Очі вдивлялись в далечінь, а в пам'яті виринало минуле.

“...Катрусю, пишу тобі листа, бо відчуваю, що сили залишають мене. Як це не важко, але хочу розповісти тобі правду...”

Був я тоді молодим парубком, що правда одруженим...”

На худорлявому обличчі з'явилися сльози, вони текли з самого серця.

“Недовго тривало наше щастя з Катрею. Підкралась до нашого краю війна, гадюкою оповила його, стала душити, дихати вогнем, вона заповзала до кожної хати, боляче жалила. Лилися ріки крові, а

вона в них купалася. Спала на трупах, укривалась людським горем. Що було робити? Я поїхав воювати, боліло в мене тоді серце, але не за себе, за Катрю. Пам'ятаю, як вона проводжала мене, дала на прощання чорнобривець і мовила: "Це Федю, на щастя, я буду чекати тебе". Її голос тремтів, а замість останніх слів зарясніли сльози, затуманюючи її красиві карі очі. Тоді день був сонячний, теплий, але усім він здавався похмурим. Не знав я тоді, що більше не побачу тих великих, сповнених ніжності і любові очей..."

Дідусь здригнувся всім тілом, на столі лежав чорнобривець, руки обважніли, проте він продовжував писати: "... Повертався я з війни, мов зламане дерево, рубці на руках постійно боліли, але надія, що побачу Катрю і рідних надавала сили. Та й дівчинка, яка часто плакала і просила їсти, нагадувала, що треба жити, треба йти. Я ніс сонне дитя додому через села і гаї.

Навкруги – почорнілі дерева – свідки страшних подій, зруйновані хати свідчили, що лихо гостювало в них. Знесилені люди блукали по вулицях.

Настав день, я дивився на небо, немов вперше бачив на ньому невміте, сіре від пороху і попелу сонце, навіть воно не усміхалось, невітійно ховалось за хмари.

А ось і знайомі пагорби, за ними – рідне село, колись таке красиве і привітне, а тепер сіре, оповите смутком і болем втрати.

Я біжу по вулиці, серце нестримно б'ється. Та враз я зупиняюсь, надія розбилась об землю.

Немає нашої хати, лише купа брухту, серед якого я знайшов дерев'яну іграшку, що нагадувала про сина. Викорчувана снарядом вишня тягнула до мене свої віти, благаючи про допомогу. Сльози і мовчання, розпач, бажання вмерти. Я вмер би, якби не дівча. Вона плакала разом зі мною і сильно мене обіймала. І в ту мить, в ту страшну мить дівчинка закричала: "Тату!", "Тату!", – немов відлуння почулось в моїй душі.

Знову нестерпний біль...

Не зміг я віддати цю дитину в притулок. Назвав її Катрею в пам'ять про дружину.

Єдиною радістю була для мене донечка, дівчинка з допитливими очима і смішним, вкритим ластовинням носиком. Я усміхався, усміхався долі, що забрала в мене, здавалося, все, але любов до донечки перемогла бажання вмерти.

“Але невже моя дружина вмерла?” – лунало в моїй голові питання. Я розпитував людей, проте ніхто не знав про її долю. Лише стара баба Одарка розповіла мені про Катрусю, розповідала, що пішла вона на фронт, адже була медсестрою і могла допомагати пораненим. Не змогла залишатися вдома, коли навкруги стільки горя. А малого Степанка залишила з бабусею. Та горе не забарилося. Вночі зловісний снаряд згубив їх, обірвав ниточку життя мого синочка...

Тяжко було, та якось жили. Поволі оживало село. Я збудував хату, щоб зимою не кусали морози. Адже Катруся була ще маленькою, їй потрібна була турбота і тепло.

Минуло чимало років, відколи маленька дівчинка бігала по квітчастому садочку, радісно сміялась, коли кудлатий джміль незграбно всідався на запашну квітку.

А тепер ти виросла, Катрусю, вийшла заміж, а сміх не змінився, такий же добродушний і дзвінкий...” Рука затремтіла, боліло серце, адже дідусь мав написати правду: Катруся не його дочка. Але як, як це зробити, та чи й треба, адже він любить її більше за життя.

Дідусь плакав, а разом з ним плакала свічка – німий свідок переживань. Вона поволі догорала, а темрява вже визирала із закутку.

Коробко Вікторія, 10 клас, 2005 р

Ми діти твої, Україно

Весняний вітерець завзято роздмухує минулорічне листя, що густими грабельками я збираю у купки. Брат з сокиркою витюкує дикорослі кущі та молоді відростки дерев. Мама збирає сміття у мішковину і виносить у спеціально відведене місце. Працюємо переважно мовчки, і вже не запитую маму, чому так багато площі нам потрібно прибрати, чому не можна ступати на ледь видніючі пагорбочки – бо це є святиня – сільський цвинтар. Біля могилок

наших родичів є такі, за якими вже немає кому й доглянути. Серед них одна обкладена цеглинками. У поминальні дні до неї приходять старенькі односельці, аби, за звичаєм, пригостити душу померлої людини.

Дідусь розповів зворушливу історію часів Великої Вітчизняної війни. Жили вони неподалік залізниці. Одного дня 1942 року, її ребристим шляхом калатав частим постукуванням, здавалось, звичайний собі потяг. Раптом почувся несамовитий крик. Мить – гострим ножом кольнуло тоді дідуся – хлопчача в груди. Всі, хто чув, що духу бігли до залізниці. На бетонному стовпці грудьми донизу лежала дівчина. Тіло вже було бездиханне. Молода білявочка лежала з широко відкритими очима. Везли тим потягом молодь у Німеччину, а вона, мов пташка, юркнула у невідомість, аби бути знову вільною. .. Не судилося... При ній не було ніяких документів. Так і поховали – невідомо. Вічно молододою залишилась у пам'яті кучаківців.

Бабуся Марія ж пригадала, як її сестричку Пашу Сидоренко забрали в Німеччину... А ще у її дитячу пам'ять врізалось те, як сусідка приходила вже після повернення Паші із чужини перепитувати, чи не бачила її єдину доньку Соню, адже нікої звістки про неї не мала. Голосила, приказувала: “Ой, сонечко зійшло, а моєї Соні – сонечка немає... Якби знала, де могилочка – ластівкою полинула, квіточок насадила, слізьми поливала...”

Люди поважного віку не дуже вже й хочуть згадувати періоди життя у воєнні роки. Біль вкотре ранить їх серця. Чи могла молодь того часу уникнути поневолення? Практично одиницям вдавалось така можливість. На важелі родини бабусі Марії було поставлено: або розстріляємо батька, або ж сестра Паша поїде до Німеччини. Хтось найдорожчу родинну цінність обміняв на волю, хтось дорогою загинув від рук фашистів або ж зважився на відчайдушний крок – тікати...

Якби сльози всіх матерів злилися в єдину річку, то море – горе затопило все фашистське лігво. А коли у важку хвилину хтось із поневонених пошепки запитував: “Ми діти твої, Україно?” Вона, мати-Україна, збирала до купи свою материнську гордість до

пекельного болю у серці, вкотре розправляла руки-крила і молила у Бога милості кожній своїй дитині. Тільки під час молитви вона стояла на колінах, била чолом в обвуглену землю... В інший час – горда і нездоланна.

Ми, нинішнє покоління, збираємо маківка до маківки у єдиний вінок пам'ять історії життя народу українського, сплетемо докупи спогади свідків, бо всі ми – діти твої, Україно!

*Макієнко Валентина, 7-а клас,
2005р*

Спогади старого явора

Темною важкою ковдрою спадає на землю вечір, поволі огортаючи все в свої обійми. Повітря наповнене терпким ароматом м'яти і квітів. Довгою темною смугою пролягла вузька дорога і загубилася десь серед пшеничних полів. Коло шляху височіє явір, стрункий, мов парубок, оповитий вечірнім сутінком. Гарно навколо, спокійно і тихо.

Раптом почувся тоненький скрип дверей, з невеличкої хатини вийшла жінка. Швидкоплинні роки життя невидимим пензлем вже торкнулися її волосся своїм легким сріблом часу. Важкою ходою, втомлена після довгого дня, що провела за роботою, вона йде до дороги – туди, де колись багато років тому проводжала свого сина. Свою єдину дитину тоді вона відпустила на вірну загибель – на війну. Боєм і щемом проймається серце, коли згадує той час. Скільки років вже сплигло: п'ять, десять? Для неї вони летять, мов хвилини. Вже багато разів вона зустрічала захід сонця, а скільки ключів журавлів з року в рік бачила, що відлітали і поверталися до своєї Батьківщини, а як виріс той явір, що колись ще для маленького хлопчика, її сина, у спеку був затінком. Та старенька мати вже не плаче, сльози назавжди зникли з її очей, лише тихо сідає під деревом, схиляє до нього голову і дивиться в далечінь – туди, де зникає між полотнами пшениці польова стежка. Тепер цей красень-явір єдиний, хто може втішити.

Враз відчувся легкий подих вітру, затріпотіли на дереві листочки. Це починає стрункий явір свою розповідь. Та лише матері зрозуміла та мова, адже він розказує про найріднішу їй людину і водночас розповідає про війну... Він знає про неї, як ніхто інший, адже рік за роком під пекучим сонцем, під холодними проливними дощами височів на цьому місці, своєю зеленню підпираючи небо. Скільки горя та страждань він бачив .

Пожарище громадянської війни: просуваються все далі і далі денікінські полки, ось сіли на спочинок під ним відважні махновці... Жінка добре пам'ятає той час, адже втратила тоді свого чоловіка. Кожного дня, виходячи до шляху, вона вдивлялася в очі подорожніх, немов питаючи: “Чи не бачили, чи не чули?” Та люди все йшли, заклопотані своїм горем, ніхто не міг дати відповіді.

Без нього немов зупинилося її життя. А як тяжко довелося їй з маленьким сином на руках. Коли кожного дня з самісінького ранку і до пізнього вечора вона за роботою. Весною на полі сіє в родючу землю золотаве зерно, а потім влітку в пекельну спеку сама жне і складає в снопи дорогоцінний хліб. Вона терпіла і жила, усі свої молоді літа віддала праці, адже вона – мати. Та ніколи не забуде явір того страждання і безмежної печалі, що спіткали її, бо закарбувалися вони на кожному його листочку і гілочці в той страшний голод тридцять третього. Він бачив опухлих, помираючих дітей, пам'ятає, як матір кидалася на спустошене поле з надією знайти хоча б колосочок, щоб нагодувати свою дитину. З її пам'яті також ніколи не зітруться ті сумні, сповнені сліз і печалі очі людей, які шукали порятунку, але вже втратили надію на майбутнє. І в цьому полум'ї страждань і зневіри, в моменти відчаю і страху лише безмежна любов допомогла їй – доля відкрила для матері з сином нову сторінку в житті.

І ось знову жорстока війна. Згадуючи це так важко стало на душі, сльози дощем покотилися по щоках та явір оповідав далі.

Грізний 1941 рік... З його приходом знову все втратило надію на мир і щастя. Бої, хвилювання, постріли, смерть... Наші солдати гинуть від атак ворогів і нестерпних допитів, потрапляють в полон і

передчасно помирають ще зовсім молодими в концтаборах. Але водночас вони і перемагають, мужньо кидаються в бій, місто за містом відвойовуючи свою Батьківщину, крок за кроком наближаються до перемоги – такої солодкої і такої гіркої. Бійці не знають, що таке страх, навіть смерть уже не має над ними влади. Як тяжко воювати, на власні очі бачити, як помирають твої друзі, товариші і самому вбивати. Та це війна – жорстока і без правил. Ця війна забрала в матері найцінніше – її сина і тепер лише з явором вона може поговорити, адже це єдиний свідок, що всім своїм тілом увібрав в себе і її горе, і надію, і сподівання. Та й не дарма він стоїть тут – біля дороги, адже на своєму віку був і затінком, і останнім пристанищем для синів своєї Батьківщини. Бійці загинули, але народилося майбутнє, світле, без сліз і печалі. Їхній подвиг заслуговує пошани, їхню мужність і відвагу будуть пам'ятати вічно.

Зблиснула в небі перша зірка. Старенькій матері немов стало легше на душі від цієї дорогої для неї розмови і спогадів, без яких тепер вона не уявляє свого життя. І хоча ще багато днів вона буде виходити, виглядаючи сина, та вона знає, що він не загинув даремно. Тяжко підводячись, спершись на палицю, старенька жінка іде до хатини. Вона обов'язково повернеться сюди знову, щоб почути нову розповідь стрункого явора про тих, що віддали своє життя за щасливе майбутнє.

Литус Віталіна, 10 клас

Слухайте, люди планети Земля!

Зараз ми живемо в ХХІ столітті. Вже минуло шістдесят років з дня перемоги нашого народу над фашистськими загарбниками. Але від одного тільки слова війна стає моторошно. Про ці жахливі події ми дізнаємося лише з книг, телебачення, з печальних розповідей наших бабусь та дідусів.

Одного вечора, коли були весняні канікули, я гостював у бабусі і попросив її розповісти про війну. Стомлений старенький погляд поринув у сиву давнину. Посмішка на її обличчі зникла. Після короткого мовчання вона почала розповідь.

Страшні бої точилися під Артемівкою, Кучаковим, Морозівкою. І закінчилися перемогою ворога. Фашисти були скрізь: в кожній хаті, школі. В одного німця-офіцера зник ліхтарик. Він подумав, що його хтось поцупив із бабусиної сім'ї. Розлютившись, вивів діток на вулицю і хотів розстріляти, але, на щастя, десь взялася сусідка і закрила дітей собою, благаючи німця зупинитися. Він не розстріляв діток, а жорстоко побив.

Я помітив на бабусиному обличчі сльозу. Зрозумівши, як їй тяжко розповідати про минуле, зупинив розповідь.

– Бабусю, а давайте напишемо листа людям світу. Попросимо ніколи не брати зброї до рук.

– Добре, онучку.

І ми старанно вивели перші слова:

–Люди планети Земля! Ми тимчасові мандрівники вічності (так гарно висловились бабуся) повинні радіти кожному дню. Видумали, що є чеченці, герцоговинці, боснійці, іракці, та що одні вправі нищити інших, собі подібних. Хто дав таке право?! Всі, хто чує нас, очистіть серце від злоби.

Солдати світу, складіть зброю, всі як один. Нехай не буде кому нападати і від кого захищатись.

Поверніться додому, солдати, обійміть своїх дітей, подаруйте любов, бо холод зброї не зробить вас щасливими.

Я ваша дитина, і звать мене Андрійко, закликаю вас скласти зброю, що нищить людей. Досить і так обелісків, безіменних могил – ран війни.

Нехай сльози моєї бабусі будуть лише від радості.

Нехай ніколи не повториться той жах, назва якому війна.

З повагою Андрій Береговий і
його бабуся Віра Дмитрівна.

Червона хустка – оберіг

Війна... Від одного цього слова моє тіло здригається, серце починає битися сильніше.

– Страх, – скажете ви.

– Так! – відповім я. – Я боюся за нащадків! Я не хочу, щоб мої діти, внуки бачили страшні реалії війни, які бачив я, щоб їхні босі ноженята ступали по землі, зрошеній кров'ю їхніх батьків.

Я був звичайним собі хлопчиком, бешкетував, за що часто отримував від батька на горіхи, був надзвичайно допитливим. Все мені треба було знати: чому весна приходить, куди сонце ховається вночі, які на смак сусідські яблука? Звідкіль я такий розумецький взявся? Було, як причеплюся:

– Мамо, мамо, а чому Ви назвали мене Богданом, а не Василем чи Степаном?

– Бо ти нам Богом даний, дитино.

І відтоді, кожного разу, як я чув на свою адресу:

– От бісове дитя!

З гордістю відповідав:

– Е ні, я батькам Богом даний!

Одним словом, в мене було звичайнісіньке дитинство, доки не прийшла вона, війна, що пожирала все на своєму шляху: людське щастя, життя, виселяла дітей з країни мрій та пустощів, завчасно покривала голови матерів і вдів памороззю.

Тепер дощі в селі були не тільки восени чи навесні, а й взимку, й влітку були рясні дощі людських сліз.

Все змінилося. Не вловлював тепер мій носик запахів весни, не відчував аромату землі, зрошеної весняними дощами, в повітрі витав дивний запах з солоним присмаком. Саме отой присмак, від якого на душі ставало так гірко, змусив замислитися над тим лихим словом – війна. Що я знав про неї? Те, що вона, злодійка, висмоктує з людини всі почуття і залишає по собі пустку, бездну, в якій безслідно зникає радість. Очі стають безбарвними, не виражають емоцій, – вони віддзеркалюють стан душі.

А ще вона вкрала в мене дитинство, батька і двох братів. Можливо, на цьому можна було б зупинитись, та вона – підступна підслухала мої думки і вирішила задовольнити дитячу цікавість, приславши своїх посланців.

Село окупували німці. Тепер я дізнався про війну більше, ніж хотів. Вона розорювала, нищила, вбивала. Багато жаху бачили дитячі очі, та серед того нещастя я дуже чітко пам'ятаю випадок, після якого почав дивитися на речі по-іншому: по дорослому. Отак після дитинства прийшло жорстоке доросле життя.

Тітка Катря жила неподалік від нас. Колись була жвавою, жартівливою, а голос який мала! День і ніч слухав би. Та тепер їй не співалось, і не жартувалось. А чому радіти? Чоловіка забрали до війська, а батька спалили заживо у власній хаті чортові окупанти, бо, бач, не захотів добра свого віддавати, що власними мозолями заробив. В пам'ять про діда Йосипа у тітки залишилась лише велика червона хустка, на якій цвіли пишні рожі. З тих пір, як його не стало, вона ніколи не розлучалася з хусткою. Цей оберіг давав наснаги боротися з життєвими труднощами, що випали на жіночу долю. Може б, довіку цвіли рожі на хустці, аби не припала вона до ока клятому німцю.

Щодня тітка Катря ходила до «журавлика» по воду, бо вважала, що вона мала цілющі властивості і смакує якось по-особливому, не так, як вода з колодців.

«Журавлик» знаходився неподалік того місця, де колись була хата діда Йосипа. Тепер серед попелища там височів дерев'яний хрест, який тітка змайструвала сама, і тендітна яблунька. Повертаючись від «журавлика» вона заходила на батькове подвір'я, знімала з плечей коромисло і підходила до хреста. Довгенько сиділа навпочіпки, нашіптуючи щось собі під носа, а потім, втерши сльози, доземно вклонялася і, поливши «живою» водою яблуньку, понуро поверталася до хати, де хазяйнували німці.

Я частенько ходив з тітонькою до «журавлика», і кожного разу, як би їй гірко не було, вона розповідала мені історію про те, як прийдуть «наші» і виженуть цих окупантів з села, тоді ми заживемо як раніше: з весною, з піснями. Я малював в уяві картини світлого майбутнього, як

оті «наші» прийдуть і визволять нас, як батько з братами входять до хати живі і неушкоджені.

От і цього разу захотілося мені послухати чергову оповідку тітки, та мати загадала роботу, я ж залишився «єдиним чоловіком в сім'ї» (так сказав батько, коли йшли на фронт).

Та я швиденько вправився з материним завданням і щодуху біг до «журавлика», щоб наздогнати тітку Катрю. Аж ось зупинився, заклика... Тітка тікала від пикатого німця з рушницею в руках, поміж хатами, де ніхто не жив, де витав дух смерті. Вона бігла розпатлана, з пораних ніг сочилася кров, а долоні міцно стискали хустку. Вона бігла щодуху, незважаючи на наказ стояти.

Наблизившись до старої хатинки, тітка сховалася за торішнім очеретом, яким була обставлена хата. Німець зупинився, приготував рушницю і почав озиратися, де сховалася його жертва.

У цей момент я навіть боявся дихати, все тіло було напружене, а серце так сильно калатало, що в голові відлунювались його удари.

Німець, здавалося, вже зібрався йти. Я видихнув і, було, сіпнувся тітці на допомогу, аж раптом гучна послідовність пострілів – він палив по очерету. Дух смерті не захотів пускати свою здобич, це він пошептав німцю, де ховається переслідувана.

Я стояв, як укопаний, по щоках котилися пекучі сльози, в серці боляче щеміло, а в голові була єдина думка: «За що? Навіщо? Хто дав право?»

Зашелестів очерет, бездиханне тіло тітки Катрі упало горілиць на землю. Німець з огидою штовхнув ногою жінку і висмикнув хустку, на якій, окрім рож, багровіли дві плями крові. Він задоволено почепив через плече «трофей» та, уздрівши кров, швидким рухом відкинув хустку, ніби вона була заражена якоюсь страшною хворобою.

З того часу на подвір'ї діда Йосипа височіло два хреста, один з них був перев'язаний червоною хусткою, на якій цвіли рожі і дві плями крові...

Дем'яненко Ірина, 11 клас

Вшануємо пам'ять

Одного разу до цілинного радгоспу імені Таманської дивізії, що в Казахстані, приїхала сім'я: бабуся, дідусь та їх син. Жили вони

непримітно і небагато. Але дід видався мені дуже цікавим. У нього був, на диво, глибокий погляд і, здавалося, ховав якусь таємницю. Зморшки старості покрили обличчя, але очі загадково світилися, неначе старенький щось знає таке, що нікому невідомо. Та й у селі його прозвали диваком, бо мав звичку і зимою, і влітку носити калоші, вдягнені на босу ногу. Його називали дід Литвин. Щодня у такому вигляді ходив, злегка напідпитку, вулицями і вдивлявся у перехожих, ніби хотів прочитати, яка душа стоїть за цими обличчями. Іноді на лиці можна було помітити легку усмішку, та очі залишалися такими ж: сумними і трохи навіть тривожними.

Дещо пізніше після переїзду діда Литвина надійшла звістка про те, що незабаром приїде з Москви до села делегація журналістів, які сказали зібрати усіх ветеранів війни у сільському Будинку культури. Школярики підготували виступи, робітники радгоспу зібрались у залі, у фойє залишилися тільки діти, що повторювали слова перед виступом. Дід Литвин зайшов до будинку теж. Як завжди, у калошах і, як завжди, напідпитку. Директор радгоспу, помітивши старого у такому вигляді, почав виганяти Литвина. У дідуся на очах з'явилися сльози. Він почав доводити, що теж учасник війни і має право знаходитись у залі. Дід вийняв з кишень медалі та ордени. Але директор, не послуховавши його, виштовхав надвір. Вигнавши діда на очах у піонерів, почалась урочиста частина. Директор зайшов до залу і сів коло журналістів.

Першим виступив один з прибулих з Москви. У своїй промові він повідомив про те, що серед гостей свята присутній герой Радянського Союзу, про якого написана книга, Микола Олександрович Литвин. Моя мама була серед піонерів, що бачили, як директор виштовхнув діда і говорить, що і досі пам'ятає його обличчя, коли той дізнався, що дід – герой.

І зараз ми говоримо: "Ніхто не забутий, ніщо не забуте". Але це не повинні бути лише слова. Ця історія – підтвердження тому, що справжні герої і патріоти своєї Батьківщини не кричать про це і не вихваляються. Вони вершили справжні подвиги. Не вони повинні нам нагадувати про себе, а ми маємо самі їх шукати і віддячувати. Ще навіть тоді, шістдесят років тому, не всі отримали подяку за

вірну службу рідному народу. Мужні, сильні, вольові – такі наші герої, герої Великої Вітчизняної війни. Не треба їм пам'ятники чи гроші, їм треба просте людське "спасибі", але його вони чують так рідко. Історію про діда Литвина мені розповіла мама, і я була дуже вражена. Не вихваляючи себе, не вимагаючи якихось матеріальних пільг, Микола Олександрович міг так і померти, і ніхто б не згадав добрим словом, ніхто б не знав, що він – герой. Ветерани – люди, що знають поняття честь, гідність, відданість Батьківщині. То ж від імені свого покоління я хочу сказати: "Велике вам спасибі, дорогі наші захисники!"

Дженжебір Ольга, 11 клас, 2005 р

Зміст

<i>Л.Кравцова. Вступ</i>	2
<i>І.Герасимов. Лист-вітання</i>	3
<i>А.Кравцова. Моє село – Село Милосердя</i>	5
<i>А.Кравцова. Вчитель</i>	6
<i>В.Макієнко. Осінь мого життя</i>	8
<i>А.Білик. Солдатські вдови – журавки сиві</i>	9
<i>Н.Бережна. Історія справжнього кохання</i>	9
<i>Г.Лукаш. Життя прожити – не поле перейти</i>	12
<i>Г.Куц. Вклонімося низько подвигу народу</i>	14
<i>Л.Палько. Я повернусь до вас</i>	16
<i>Т.Дмитрієва. Схилимо голову перед подвигом вдови</i>	17
<i>К.Тригубенко. Життя цікаве і складне</i>	19
<i>А.Веклич. Спогади баби Ганни</i>	20
<i>К.Соляник. Жіноча доля</i>	21
<i>О.Бережна. Вони не дають спокою</i>	22
<i>М.Сидоров. Історія життя баби Саньки</i>	23
<i>В.Коробко. Невідправлений лист</i>	24
<i>В.Макієнко. Ми діти твої, Україно</i>	26
<i>В.Литус. Спогади старого явора</i>	28
<i>А.Береговий. Слухайте, люди планети Земля!</i>	30
<i>І.Дем'яненко. Червона хустка - оберіг</i>	32
<i>О.Дженжебір. Вишануємо пам'ять</i>	35